respectively.

The problem of the health of the population of Ukraine is recognized at the state level, which at the present stage determines the health of the nation. Distance learning of students of higher education institutions led to a critical reduction in the duration of specially organized physical activity. Therefore, there was a need to find and use modern methods and means of developing motor skills, in particular strength endurance of student youth. Scientists have proven that the direction of future professional activity affects the development of motor skills of female students, determining the features of physical capacity, motor activity and the required level of physical health of future specialists. The generalization of scientific research in the field of physical culture and sports shows the importance of developing the strength endurance of female students in higher educational institutions. The purpose of the study: to determine the impact of the use of fitness programs on the indicators of strength endurance of female students of the agricultural university, during remote classes.

In percentage terms, the level of motor activity of students during the day was: basic – 31.8%, sedentary – 14.5%, low – 38.5%, medium – 9.2% and high level – 4.6.

Conclusions. Thus, the analysis of special scientific and methodical literature in the field of physical education indicates, and the experiment conducted by us, indicates a decrease in the level of motor activity among student youth in conditions of distance learning. It is possible to ensure the development of the process in a certain appropriate direction only by correcting the initial actions, that is, regular application of pedagogical control in the physical education of students of higher education institutions and improvement of modern methods and means of physical education, taking into account the realities of today. In addition, it is important to increase motivation and interest in physical exercises, especially if students spend a lot of time online, aimed at improving health, as well as increasing the level of physical activity of student youth.

Reference

1.Balbenko S. Yu. (2008) Education for students of interest to physical education // *Physical education of children and youth. - K. - 402 p.*

2. Zabolotny V. (2010) Didactic principles of multimedia application in the formation of methodological competence of future physics teachers: *author's ref. dis. for science. degree of Dr. ped. Science: special. 13.00.02 "Theory and methods of teaching (physics)" / VF Swampy. - Kyiv. - 38 p.*

3. Information technology in education and the formation of the information society [Electronic resource] // information technology in education. - 2010. - *Mode of access to the resource: https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=788694.*

4. Kademiya M. Yu. (2011) Information and communication technologies in the educational process: Textbook. *Vinnytsia. : Planer LLC. - 220 p.*

5. Kozlakova G. (1997) Theoretical and methodical bases of application of information technologies in higher technical education : *Monograph. - K.: I3MH. VIPOL. - 180 p.*

6. Robert I. (1998) Modern information technologies in education. *M .: Shkola-Press. - 178 p.*

7. Redkina M. (2019) Features of individual motor activity of students of pedagogical specialties // *Mountain School of the Carpathians. - Issue № 21. p. 78-82.*

8. Redkina M. (2019) Modern technologies of self-control of motor activity of students in the aspect of realization of health-improving tasks of physical education // *Scientific journal of NPU Drahomanov. Series №15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Coll. scientific works. - Kyiv: Drahomanov National Pedagogical University Publishing House. - Issue 3 K (110) 19. - P. 484-487.*

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.9(154).05
УДК: 796.332.015.1406

Балан Б. А.
старший викладач кафедри футболу
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФУТБОЛІСТІВ 17 – 21-РІЧНОГО ВІКУ В ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНИХ КОМАНД

Стаття присвячена вирішенню проблеми управління підготовкою футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до професійних команд. В роботі виявлено, що рівень техніко-тактичної та спеціальної фізичної підготовленості спортсменів після закінчення навчання у дитячо-юнацькій футбольній школі не відповідає модельним показникам гравців професійних футбольних команд. Доведено, що випускникам спортивних шкіл та дитячо-юнацьких футбольних організацій потрібно від трьох до п'яти років для становлення спортивної майстерності, функціональних можливостей і ефективної їх реалізації в професійних командах різних ліг України. Визначено, що удосконалення управління підготовкою футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до професійних команд обумовлена якісним перетворенням двох взаємозв'язаних елементів, що мають визначальне значення для планомірної методики розвитку молодих талантів: системи змагань і системи підготовки.

Ключові слова: *футбол, управління, футболісти 17 – 21-річного віку, період переходу до професійних команд.*

Balan B. Peculiarities of managing the training of 17-21-year-old football players during the transition to professional football. *The article is devoted to solving the problem of managing the training of football players aged 17-21 during the transition to professional teams. The paper characterizes the modern system of long-term improvement in the context of preparing football players for performances in professional teams. The general problems of managing the training of football*

players aged 17-21 during the period of transition to professional teams are highlighted and the prospects for their solution are presented. It was revealed that the level of technical-tactical and special physical fitness of athletes after graduation from the children's and youth football school does not correspond to the model indicators of the players of professional football teams.

The main reasons for the termination of sports by talented youth during the transition to professional teams have been established:

- non-compliance of psychophysiological functions and basic motor qualities of players aged 17-21 with the requirements of the training process and competitive activity of professional teams;

- sports injuries in interdependence with the educational and training process and competitive activity in the early stages of long-term improvement;

- demographic features of football activity.

It has been proven that graduates of sports schools and youth football organizations need from three to five years to develop sports skills, functionality and their effective implementation in professional teams of different leagues in Ukraine.

The article determines that the improvement of the training management of 17-21-year-old football players during the transition to professional teams is due to the qualitative transformation of two interrelated elements that are of decisive importance for the systematic development of young talents: the competition system and the training system.

The results of the pedagogical experiment, which provided for the optimization of the content of training loads in accordance with the system of holding competitions among teams under 21, indicate that the indicators of special physical and technical-tactical fitness of football players have gradually improved. The 19-21-year-old athletes corresponded to the level of model data of the players of the professional teams of the second and partially the first leagues of the championship of Ukraine.

Keywords: *football, management, football players aged 17-21, the period of transition to professional teams.*

Постановка проблеми. Однією з центральних проблем, яка сьогодні існує у футболі та інших командних видах спорту, є процес становлення молодих гравців і перехід їх до основного складу для виступу у відповідальних змаганнях. З огляду на тривалість і складність підготовки юних спортсменів, не всі футбольні клуби ведуть активну діяльність з формування резерву, воліючи при цьому робити акцент на активну трансферну політику, спрямовану на придбання досвідчених гравців, здатних відразу ж демонструвати необхідний результат.

Як показує практичний досвід, існуюче протиріччя між поетапним, довготривалим процесом підготовки молодого резерву команди і одночасною необхідністю демонстрації високих результатів, від яких залежить кар'єра тренера і популярність клубу, вимагає пошуку науково обґрунтованих механізмів і шляхів її вирішення.

Аналіз літературних джерел показує, що існуюча вітчизняна практика підготовки юних талантів свідчить про відсутність системи поступового переходу з юнацького футболу в дорослий [6]. Під час проведення навчально-тренувальних занять в професійних командах практично не враховуються індивідуальні особливості спортсменів 17 – 21-річного віку – а це психологічні відмінності, схильність до розвитку того чи іншого механізму енергозабезпечення та здатності до відновлення після різних навантажень.

Вимоги професійного футболу для більшої частини талановитої молоді стають надмірними, що призводить до перенапруження, перевтоми, перетренованості і високого рівня травматизму, а в подальшому до передчасного припинення активної спортивної діяльності [2, 6].

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР НУФВСУ на 2021-2025 р.р. по темі 2.21 «Побудова раціональної системи підготовки у футболі»

Мета дослідження: визначити методично-організаційні умови для ефективного управління підготовкою футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до професійних команд.

Методи дослідження: теоретичний аналіз сучасних літературних джерел і мережі інтернет з проблеми, що вивчаємо; педагогічне спостереження; соціологічне дослідження, статистичної обробки отриманих даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найраціональніший підхід вирішення проблеми управління підготовкою футболістів в період переходу до професійних команд повинен базуватися на планомірній методиці тренування, що забезпечуватиме ефективне становлення спортивної майстерності, систематичне зростання функціональних можливостей і належну їх реалізацію [8]. Однією з актуальних проблем футболу в даний час окреслилася необхідність вдосконалення системи проведення змагань, яка диктується тенденціями розвитку сучасного спорту і нагальною потребою практики в період переходу футболістів 17 – 21-річного віку до професійних команд.

Згідно з положеннями «Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту», Закону України «Про фізичну культуру і спорт» багаторічна підготовка футболістів розділена на дитячо-юнацький футбол, резервний футбол і професійний футбол [11]. Організаційна структура вітчизняного футболу вміщує державні й суспільні спортивні організації, які на центральному, регіональному й місцевому рівнях здійснюють керування підготовкою юних спортсменів [6].

Для розвитку футболу в Україні в цілому базове значення має стан дитячо-юнацького й резервного спорту, який забезпечує як масовість занять футболом серед дітей і молоді, так і підготовку кваліфікованих футболістів для професійних клубів і національних збірних команд [5]. Станом на січень 2022 року, щорічно кількість випускників даних організацій становила близько 5 тис. чоловік, з яких, в результаті контент-аналізу заявочних листів професійних команд різних ліг першості України з футболу, до 1% гравців отримують контракт, близько 5% продовжують підготовку в академіях команд Прем'єр-ліги (рис. 1).

Варто відзначити, що для молоді 17-річного віку наступає складний «перехідний» період - заключний етап підготовки і переходу в професійний футбол.

Рис. 1. Фактори, які впливають на завершення активної спортивної діяльності випускників спортивних клубів і ДЮСШ

Результати 94% юнаків, які закінчили навчання в дитячо-юнацьких спортивних школах, з природних причин, пов'язаних з морфологічними й функціональними особливостями організму, далекі від стандартів професійних команд. Вони не в змозі успішно конкурувати з дорослими спортсменами, які морфологічно, функціонально й психічно сформувалися.

Як наслідок, талановитій молоді доводиться самостійно вирішувати проблему переходу в професійний спорт. Практичний досвід показує, що переважна більшість юнаків завершує футбольну діяльність, що вказує на відсутність збалансованої системи переходу юнаків у дорослий футбол.

Розглянуті особливості тренувальної діяльності і змагальної активності футболістів 17 – 21-річного віку в професійних командах, вказують на те що показники техніко-тактичної підготовленості футболістів після закінчення навчання у дитячо-юнацькій футбольній школі не відповідають вимогам професійного футболу. Це виражається як у кількісній, так і в якісній складових виконання технічних і тактичних прийомів та даних спеціальної фізичної підготовленості [1, 4]. Необхідність демонстрації високих результатів, від яких залежить кар'єра тренера змушує останнього практично не враховувати психофізіологічні особливості організму спортсменів 17 – 21-річного віку під час проведення навчально-тренувального процесу та заходів щодо відновлення гравців після навантажень [9]. Як наслідок, вимоги професійного футболу для більшої частини талановитої молоді стають надмірними, що призводить до перевтоми і високому рівню травматизму.

Аналіз і узагальнення даних змагальної активності футболістів 17 – 21-річного віку в професійних командах дозволило встановити, що близько 20 % юнаків даного віку заявлені за клуби другої ліги, проте постійну ігрову практику мають окремі гравці, здебільшого 20-21 року. Це обумовлено відмінностями в рівні їх спеціальної підготовленості [12]. Футболістів 17 – 21-річного віку, які були залучені до матчів першості України в складах професійних команд першої ліги близько 25 % з загальної кількості заявлених 18 %. Гравці 17 – 21-річного віку команд прем'єр-ліги, як правило виступали у турнірах дублерів (31 % гравців з числа 4 %, потрапивших до заявки на матч мають постійну ігрову практику).

Відсутність регулярної ігрової практики на професійному рівні для багатьох перспективних українських футболістів призводить до зниження рівня їх спортивної майстерності та вмотивованості, що має негативні наслідки насамперед для них самих і позначається на рівні виступів юнацької і молодіжної збірних [3, 7, 10].

Статистичні дані підготовки футболістів дитячо-юнацьких футбольних клубів м. Києва (вища ліга) вказують, що протягом 6 років навчання (з 12 до 17-річного віку) до систематичної участі у змаганнях залучалась все менша кількість гравців. Після комплексного тестування та оглядових зборів кандидатів у професійні команди 9,2% гравців, які закінчили навчання в ДЮСШ відповідали рівню даних команд.

В результаті анкетного опитування тренерів категорії «А» ліцензії UEFA, педагогічного спостереження за підготовкою юних футболістів та аналізу науково-методичної літератури з питань травматизму в футболі було виявлено основні причини припинення занять спортом талановитою молоддю в період переходу до професійних команд:

- невідповідність психофізіологічних функцій і основних рухових якостей гравців 17-21-річног віку вимогам тренувального процесу та змагальної діяльності професійних команд;
- спортивний травматизм у взаємообумовленості з навчально-тренувальним процесом і змагальною діяльністю на ранніх етапах багаторічного удосконалення;
- демографія футболу як фактор завершення спортивної активності.

Напружений графік тренувальної та змагальної діяльності призводить до великої кількості випадків перенапруження й перетренованості серед юнаків 17 – 21 року професійних команд, а відсутність збалансованої системи

переходу юнаків у дорослий футбол призводить до того, що близько 70 % перспективної молоді завершують футбольну діяльність вже після закінчення навчання в дитячо-юнацьких футбольних школах.

Для вирішення даної проблеми визначено методично-організаційні умови, якісне перетворення яких призведе до ефективного управління підготовкою футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до професійних команд:

- для системи підготовки: сформувати єдину методику підготовки молодих талановитих футболістів після завершення навчання в ДЮСШ, СДЮШОР (розширити стадію базової підготовки з встановленням оптимального режиму навчально-тренувальної роботи);

- для системи змагань: організувати проведення чемпіонату серед команд до 21-річного віку (встановити оптимальний режим і формат змагальної практики).

Враховуючи вищевикладене, принципово важливим моментом є забезпечення умов, за яких період максимальної схильності футболістів до досягнення найвищих результатів (підготовлений ходом природного розвитку організму й функціональних перетворень у результаті багаторічного тренування) збігається з періодом найінтенсивніших і найскладніших у фізичному, тактико-технічному, психологічному відношенні тренувальних навантажень. За такого збігу перспективної молоді вдається досягти максимально можливих результатів, у протилежному разі вони виявляються значно нижчими.

Висновок. Таким чином, проведені дослідження свідчать що у футболі юнаки виходять на рівень спорту вищих досягнень у 19 – 21-річному віці після 10 – 12-ти років регулярних тренувань. Тобто період переходу футболістів з дитячо-юнацького футболу у професійний займає від трьох до п'яти років і передбачає створення умов для максимальної здатності спортсмена до досягнення найвищих результатів. В окремих випадках спостерігається зменшення або збільшення часу підготовки, обумовленого індивідуальними особливостями становлення спортивної майстерності футболіста.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на оптимізацію змісту тренувальних навантажень у відповідності до системи проведення змагань серед команд гравців до 21 року з метою покращення показників спеціальної фізичної та техніко-тактичної підготовленості футболістів 17 – 21 року до рівня модельних даних футболістів професійних команд різних ліг першості України.

Література

1. Балан Б., Лунін Г. Особливості підготовки студентських збірних команд з футболу до короткострокових змагань. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 1. С.13–16.

2. Байрачний О.В. Перспективи та проблеми підготовки юних футболістів. *Олімпійський спорт і спорт для всіх:* тези доповідей XIV Міжнар. наук. конг. Київ. 5-8 жовтня 2010 р. С.178.

3. Без'язичний Б., Сірий О. Дослідження особливостей змагальної діяльності у міні – футболі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 1999. № 20 С.14–15.

4. Максименко И. Г. Соревновательная и тренировочная деятельность футболистов: монография. Луганск : Знание, 2009. 258 с.

5. Ніколаєнко В., Балан Б. Аналіз ігрової діяльності футболістів в провідних командах Європи. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* 2012. № 10. С. 45–49.

6. Ніколаєнко В. В. Технологія підвищення тактико-технічної майстерності на етапах багаторічної підготовки футболістів. *Молодіжний науковий вісник (Фізичне виховання і спорт) Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки.* Луцьк. 2014. Вип. 13. С. 59–63.

7. Кириенко Н., Попов В. Системный подход к разработке информационно-моделирующего комплекса оценки функционального состояния спортсмена. *Наука в олимпийском спорте.* Киев. 2000. Спец выпуск. С.28–32.

8. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение. Киев : Олимп. лит., 2013. 624 с.

9. Соломонко В.В., Лісенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Олімп. л-ра, 2014. 304 с.

10. Тюленьков С. Ю. Теоретико-методические подходы к системе управления подготовкой футболистов высокой квалификации : монография. Москва : Физ. культура, 2007. 352с.

11. Футбол : навч. програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності / за ред. Ніколаєнка В. В., Авраменка В. Г., Гончаренка В. І. та ін. Київ : Наук.-метод. комітет ФФУ, 2003. 106 с.

12. Шинкарук О. А. Отбор спортсменов и ориентация их подготовки в процессе многолетнего совершенствования (на материале олимпийских видов спорта). Киев : Олимп. л-ра, 2011. 360 с.

Reference

1. Balan, B., Lunin, G. (2012) . Peculiarities of preparation of student national football teams for short-term competitions. Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports, no. 1, 13-16.

2. Bayrachnuy, O. (2010) . Prospects and problems of preparation of young footballers. Theses of lectures XIV International scientific congress "Olympic sport and sport for all". Kyiv, October 5-8. 178.

3. Bezyazychny, B.I., Siriy, O.V. (1999) . Research of features of competitive activity in mini-football. Pedagogy, psychology and methods of biological problems of physical education and sports. Kharkiv, no.20. 14 - 15.

4. Maksymenko, I. G. (2009) . Competition and training activity of footballers : monograph. Luhansk : Knowledge. 258.

5. Nikolaenko, V.V., Balan, B.A. (2012) . Analysis of playing activity of footballers in the leading commands of Europe. Pedagogics, psychology and medical-biological problems of P.E and sport. no. 10. 45-49.

6. Nikolaenko, V.V. (2014) . Technology of increase of tactics of technician mastery on the stages of long-term

preparation of footballers. The Youth scientific announcer (P.E and sport). Lutsk : no. 13. 59-63.

7.Kirienko, N., Popov, V. (2000) . A systematic approach to the development of an information-modeling complex for assessing the functional state of an athlete. Science in Olympic sports. Special issue. 28-32.

8.Platonov, V.N. (2013) . Division into periods of the sport training. General theory and her practical application. K. : Olympus. Lit. 624.

9.Solomonko, V.V., Lisenchuk, G.A., Solomonko, O.V. (2014) . Football. Pidruchnik for students VNZ FV and S. Olimpiyska literature, 304.

10. Tyulenkov, S. (2007) . Theoretical and methodological approaches to the management system for training highly qualified football players : monograph, Phys. Culture. 352.

11. Nikolayenko, V.V., Avramenko, V.G., Goncharenko, V.I. (2003) . Football: advanced program for child-youth sports school, special child-youth school olympian reserve school sports training. Science.-method. FFU committee. 106.

12. Shunkaruk, O.A. (2011) . Selection of sportsmen and orientation of their preparation in the process of long-term perfection (on material of olympic types of sport). K. : Olympus lit. 360.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.9(154).06

Бобровник В. І.
доктор наук фізичного виховання і спорту, професор,
зав. кафедри легкої атлетики, зимових видів та велосипедного спорту
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Ткаченко М. Л.
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри легкої атлетики, зимових видів та велосипедного спорту
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Данилюк Д. С.
викладач кафедри легкої атлетики, зимових видів та велосипедного спорту
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Литвиненко С. Г.,
старший викладач, Національний університет фізичного виховання і спорту України

ВИСТУП ЗБІРНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ НА XXXII ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ (2021) У ТОКІО ТА XVIII ЧЕМПІОНАТІ СВІТУ (2022)У ЮДЖИНІ (Перспективи підготовки спортсменів в умовах воєнного часу)

Розглядаючи результати виступів збірної команди України з легкої атлетики на Іграх у Токіо (2021 р.), привертає увагу низька результативність спортсменів (сама низька з часів незалежності) практично у всіх видах легкоатлетичних дисциплін, а в таких видах, як марафонський біг, спортивна ходьба, спортсмени не тільки не показали хороший спортивний результат, а й не завершили дистанцію. Найкращий виступ на XXXII Олімпійських іграх у Токіо показала стрибунка у висоту Ярослава Магучих, яка посіла третє призове місце з результатом 2 м рівно. Необхідно відмітити і виступ Ірини Геращенко, яка в стрибку у висоту з результатом 198 см зайняла четверте місце. Також слід відмітити виступ метальника молота Михайла Кохана, який показав результат 80 м 39 см та посів четверте місце. Отже, з численного складу команди України з легкої атлетики (46 спортсменів) лише сім осіб виступили у фіналах своїх видів легкої атлетики, і лише одна спортсменка з усієї команди (Ярослава Магучіх) посіла третє місце, що дозволило всій команді здобути бронзову медаль. Слід зазначити позитивну тенденцію у результатах виступу збірної команди України з легкої атлетики на XVIII чемпіонаті світу в 2022 році (Юджин, США) в порівнянні з виступом на Олімпійських іграх в Токіо. Принцип комплектування команди «що менше, тим краще» спрацював. Із 22-х спортсменів було завойовано та показано низку хороших результатів. Стрибун у висоту Андрій Проценко завоював бронзову медаль із результатом 2 м 33 см, а Ярослава Магучіх стала срібною призеркою в стрибках у висоту з результатом 2 м 02 см. Треба зазначити, що друга учасниця нашої команди у стрибках у висоту Ірина Геращенко зайняла четверте місце з особистим рекордом 2 м. Вибудовуючи систему організації підготовки збірної команди України з легкої атлетики в умовах воєнного часу, звичайно, необхідно розраховувати на підготовку спортсменів за кордоном. Але не всі спортсмени та тренери мають таку можливість. Очевидно, за таких непростих умов необхідно орієнтуватися як тренерському складу, так і спортсменам проводити підготовку до змагань на легкоатлетичних базах України, що надасть можливість якісної підготовки більш кількісного їх складу.

Ключові слова: *Олімпійські ігри, чемпіонат світу, фізична підготовка, тренувальний процес, удосконалення.*

Bobrovnyk, V. I., Tkachenko, M. L., Danyliuk, D. S. Performance of the national athletics team of ukraine at the xxxii olympic games (2021) in tokyo and the xviii world championships (2022) in eugene (prospects of training athletes in wartime conditions). *The low performance rates of athletes (the lowest since the independence of the country) in almost all athletics events draws a special attention in the process of reviewing the results of the Ukrainian national track and field team at the Olympic Games in Tokyo (2021). And in such events as marathon running and race walking, the athletes not only didn't show a good result, but they didn't cover the distance. The best performance at the XXXII Olympic Games in Tokyo was shown by the high jumper Yaroslava Mahuchikh, who took the third place with the result of 2 m.*

It is also necessary to note the performance of Iryna Gerashchenko, who took the fourth place in high jumping with the result of 198 cm. The performance of the hammer thrower Mykhailo Kokhan, who showed the result of 80 m 39 cm and took the fourth place, also should be distinguished.